

**15. Az MNSZ Háromszék megyei szervezete által összehívott értekezlet jegyzőkönyve.
(Részlet.) Sepsiszentgyörgy, 1946. január 20.**

[...]¹

Szász Imre mint az értekezlet egybehívója üdvözli a megjelenteket és megnyitja az értekezletet. A jegyzőkönyv vezetésére Szabédi Lászlót, hitelesítésére pedig Schuller Sándor és Fogarasi Jánost kéri fel.

Ezután az értekezlet egybehívásának okairól beszél. Utal a Kolozsvárt folytatott politikai tanácskozásokra, melyet az MNSZ országos elnöke² olyan politikusokkal folytat, akik ezideig az MNSZ keretein belül nem kapták meg helyüket. Minden megyei tagozat megbízást kapott arra, hogy a megye székhelyén hívja közös értekezletre a megyei magyar közéleti személyiségeket és ezen az értekezleten, mely tehát nem MNSZ-gyűlés, beszéljék meg a magyar egység biztosításának kérdését. [...]³

Ma azért jöttünk össze, hogy megkeressük az egység megteremtésének a módjait. Széthúzással nem lehet megteremteni az egységet. Széthúzással sem befelé, sem kifelé nem lehet kellő súllyal képviselni a magyarságot. A világ békéjének biztosításán munkálkodó nagy nemzetek ma olyan békét igyekeznek létrehozni, melyben lehető legnagyobb mértékben ki legyen elégítve minden nemzet jogos érdeke, hogy ne kerüljön újra sor egy világegésre. E mellett az óriási munka mellett nekünk is mindent el kell követnünk, hogy súlyt tudjunk mutatni, hogy ez a kis nép is méltó módon vehesse ki részét ennek az óriási békegondolatnak a támogatásából. A legjobb, a legmegfelelőbb embereket akarjuk magunk mellé venni és rajtuk keresztül mindenkit. Meg akarjuk mutatni a világnak, hogy az új élet áldásai bennünket is megérdemelten megilletnek. Mai összefövetelünk célja azoknak az okoknak a kikeresése, amelyek miatt az MNSZ nem tudott eléggé gyökeret verni a széles néprétegek felé. A kolozsvári Központtól tagozatunkhoz érkezett felhívásnak is ez a célja. Azt szeretnők, hogy mindazok vegyenek részt mozgalmunkban s támogassák a vezetőséget, hogy kellő erővel tudja erejét kifejteni és szavát hallatni, akik eddig távol tartották magukat. Ma már itt van az ideje annak, hogy megszülessék a béke magyar és magyar között, mert csak az lehet az alapja a többi nemzetekkel való megbékülésnek is. Szóljanak szabadon és nyíltan: miben látják az összefogás megteremtésének a lehetőségeit és miben akadályát. Feltétlenül szükséges, hogy az MNSZ vezetősége az egész magyarságot maga mögött tudja. Az eddig távolmaradóknak biztosan okuk volt a távolmaradásra, mondják el az okot, hogy hadd lássák fenn a Központban is, mi módon teremthetők meg az egység.

Bucs József Kézdi járási szervezeti elnök elmondja, hogy a járási szervezet mindent elkövetett, hogy maga mögé felsorakoztassa az egész magyarságot. Ez azonban nem sikerült teljes egészében. Most a Központtól kapott felhívás alapján meghívott erre az értekezletre minden közéleti férfit és ezek az értekezleten való megjelenés helyett levélben indokolták meg távolmaradásukat. Felolvassa a levelet.

Elnök Úr! A MNSZ kézdivásárhelyi szervezete 19/1946 sz. a., f. év jan. 18-án kelt körözüvényével meghívott az MNSZ Sepsiszentgyörgyön január 20-án d.u. 2 ó.-kor tartandó gyűlésére. A gyűlés tárgyát nem ismerjük, de eltekintve ettől, ki kell jelentenünk, hogy kénytelenek vagyunk az MNSZ munkájától mindaddig távol maradni s így ettől az értekezlettől is, amíg az MNSZ országos vezetőségében végre nem hajtják a gyökeres átalakítást,

1 Az értekezlet résztvevőinek felsorolását elhagytuk.

2 Kurkó Gyárfás.

3 A világabórú következményeinek taglalását kihagytuk.

az eddigi vezetők teljes leváltását s annak helyére nem választhat az erdélyi magyarság teljes szabadsággal olyan vezetőket, akik a széles néptömegek bizalmát bírják. Amennyiben létrejön a magyarság politikai egysége olyan módon, hogy a nép politikai felfogásának valóban meg fog felelni így készséggel, és minden vállalásával támogatni fogjuk a népünk igaz szolgálatában álló politikai szervezetet. Fogadja Elnök Úr kiváló nagybecsülésünk kifejezését és kérjük távolmaradásunkat fentiekkel kimenteni. Kézdivásárhely, 1946. jan. 19. Dezső Tibor s. k. ref. lelkész, Diénes Kálmán s. k. népisk. ig., Rákosi Móric s. k. gazdaköri elnök, Málnás Ferenc s. k. főgimn. ig., Bánffy Miklós s. k. róm. kath. plébános.

Somogyi Endre rétyi lelkész megyei int. biz. tag a következő felszólaló. Nyíltan meg kell mondani, hogy népünk széles tömegei idegenkednek az MNSZ-től. Ennek az idegenkedésnek legfőbb oka az, hogy az MNSZ százas Intéző Bizottsága állást foglalt Erdély hova-tartozandóságának kérdésében. A magyarság széles rétegei nem azonosítják magukat a százas Intéző Bizottság állásfoglalásával. (Felkiáltások: Igaz!) Akik azt a határozatot hozták, nem bírják a nép bizalmát. Ez nem csak így van, hanem ezt tulajdonképpen mindenki tudja is, csak gyűlésekben nem igen esik szó róla.

Bokor Ernő hozzájárul a Somogyi Endrétől mondottakhoz. Véleménye szerint a határkérdés nemzetközi jogi kérdés. Az MNSZ-et ebben a tekintetben meg se kérdezik, válaszadásra tehát illetéktelen. Másik oka annak, hogy a tömegek távol maradnak az MNSZ-től, az MNSZ megszervezésének módjában rejlik: felülről hozták létre, nem a népből nőtt ki. Rágalomhadjárat zúdult az észak-erdélyi magyarságra, háborús bűnösoket keresnek sorainkban. Holott, mikor mi 1940-ben visszakertültünk Magyarországhoz, már háború volt, amit nem mi indítottunk, amelyen mi változtatni nem tudtunk. A felszabadulás után a magyar nép megszervezését az EMGE-ből kiindulva kellett volna megkezdeni. Óriási tévedése volt az MNSZ-nek, hogy a székelység társadalmi problémáit földkisajátítással és földosztással próbálta megoldani. Itt nem voltak feudális birtokok, itt egészséges kisbirtokok voltak. Ezek azok az okok, melyeknek következményeképpen a nép többsége passzivitásba merült. Ha feltesszük a kérdést: hová szavaz, a legtöbb ember azzal válaszol: ráütöm a pecsétet mindenik pártra. Ezen az értekezleten a magyar egység megteremtéséről van szó, az erdélyi magyarság sorsa a négy székely megye magyarságának sorsán fordul meg. Éppen azokén a gazdakén, akiket bizonyos körökben oly gyűlölködéssel vádolnak feketézéssel. De elfelejtik azt, hogy a mezőgazdasági termények fekete ára mélyen alatta marad az ipari termékek árának. A Székelyföldön a lakoságnak kb. 70%-a középbirtokos gazda. A magyar társadalomnak ez az az eleme, amelyre politikánkat építeni kell.

Bokor István (Málnásfürdő) egy erdélyi magyar kisgazda párt alakítását látja jónak. (Közbekiáltás: Nem jó, nincs benne mindenki!) Vagy legyen Magyar Egység Párt, vagy Magyar Párt a neve és ebbe az értelmiség és polgárság is kapcsolódjék be.

Bucs József: Nem azért jöttünk, hogy új pártot alakítsunk, mert ezzel csak tovább tördeljük a magyarságot. Azt vizsgáljuk: van-e mód az MNSZ újjászervezésére, arra hogy minden magyart bekapcsoljunk az MNSZ munkájába.

Jót és rosszat egyaránt meg kell mondanunk. A MNSZ-nek eredményeket is köszönhetünk. Nevének mindhárom szavához ragaszkodnunk kell. A MNSZ azért magyar, mert benne van a helye minden magyar nemzetiségű erdélyi polgárnak, azért népi, mert magába kell ölelnie a magyarság minden dolgozó rétegét és azért szövetség, mert befelé érdekvédelmet, kifelé teljes politikai összhangot biztosít. Hogy hibák történtek az bizonyos. Indítványom az MNSZ szervezetét megtartva, kívánjuk a tömegek bizalma megnyerésében akadályt jelentő vezetők távozását. Ezt hozzuk határozatba. És azt kell megkérdezni országszerte mindenütt a néptől,

hogyan így átszervezett MNSZ mellé oda áll-e. Az elmondottakat az értekezlet ne tekintse egyéni véleménynek, mert ez a falu általános kívánsága.

Adorjáni Károly legnagyobb hibának az értelmiség kikapcsolását találja. Első teendőnek azt ítéli, hogy kössenek az egyházak egymással szoros szövetséget, mert az a baj, hogy felekezeti szempontból csoportokra vagyunk oszolva s még az is megtörténik néha, hogy egyik lelkész, a másik ellen uszít. Azt indítványozom, hogy küldjünk kérést az egyházak vezetőihez, hogy alakítsanak egy felekezetközi intéző bizottságot és az vegye kézbe a magyarság megszervezését.

Nagy András (szentivánlaborfalvi): A múlt hibáiból sokat fel tudnánk sorakoztatni. Éppen az értelmiség távollétét okozta a hibák nagy részét. Kezdetben az MNSZ-ben nem is volt meg a helye az értelmiségnek. Ha ma a magyarságon belül széthúzás van, annak elsősorban mi magunk vagyunk az okai. A felszabadulás után kik vették át az uralmat? Magyarok. S kik nyilvánítottak fasisztáknak becsületes embereket, becsületes magyarokat? Maguk a magyarok. Persze fasiszták nyilvánították az értelmiséget is. Amikor a Maniu-pártnak⁴ nem volt fasisztája, nekünk bezzeg volt. Mert mi olyan nép vagyunk, hogy akárkit megtúrunk a fejünk felett, csak magyar ne legyen az. Mi vagyunk a széthúzás oka. Ha mindenkit meg akarunk nyerni, felejtsük el a múltat. 1940 előtt is voltak hibák, ezt nagyon jól tudjuk. 1940 után is voltak. De voltak 1944 után is. Hogyan érezte magát jól az MNSZ-ben az, akire éppen az MNSZ sújt le. Felejtsük el mindenestől a múlt hibáit. [...] ⁵

Széplaki Károly nagyon megörvendett, amikor hallotta, hogy Szász Imre őszinteségre hívja fel a megjelenteket. [...] ⁶ A szervezés kezdetben nehezen ment, de valahogy mégis ment. Mihelyt azonban kidomborodott a központi vezetőség irányvonala, megláttuk, hogy a vezetőség nem a mi lelkünk szerint való. Főképpen áll ez a hovatartozás kérdésére. Ebben a kérdésben ma sem látunk tisztán. Amikor itt Sepsiszentgyörgyön összegyűltünk, 40 kilós csomaggal dorongoltak le. Én akkor azt kérdeztem: lehet-e egy nemzet sorsát egyetlen politikushoz, vagy egyetlen kormányhoz kötni? Honnan veszi az MNSZ központi vezetősége, hogy hovatartozandóságunk el van döntve? Mi is halljuk a rádiót, halljuk, hogy nem úgy van. Ezt elmondtam otthon is, amikor Benedek központi oktató kijött hozzánk s még azt is hozzátettem, hogy nem csak a 40 kilós csomagot⁷, hanem a kötelet is vállalom azért, amit mondok. Ha határról van szó, olyan határra van szükségünk, hogy ne kelljen minden erőnknek felőrlődnie magától értetődő jogok kiharcolásában. Egy pillanatig sem állítom, hogy az MNSZ vezetősége nem tett jó dolgokat is. De az irányvonal megállapításába több befolyást kell engedni a faluk s városok lakosságának. Mi otthon, bejövetelem előtt ugyan olyan forma határozatot hoztunk, mint ami a Bucs Józseftől felolvasott levélben foglaltatik, mégpedig azt, hogy szervezzük újra a központi int. bizottságot. A marosvásárhelyi kiáltvány nagyon elvettét dolog volt. Kurkó későn magyarázgatta, hogy a rádió félreértette. Ilyen félreértésekre nem szabad alkalmat adni. Mi a románokkal való jó barátságunk a híve vagyunk, de a jó barátságot nem úgy képzelem, hogy mindent odaadjunk s a mások mindent elvegyenek. A békeszerző három nagyhatalom⁸ melyike ajánlott fel csak egy talpalatnyi területet is a magáéból? Hiába mondjuk, hogy nincs határkérdés, mert igen is, van. Amikor a mi megyénkben csordáslag

4 A Iuliu Maniu-vezette Nemzeti Parasztpártról van szó.

5 A Maksai vezetéknév ismeretlen és Boér János tanfelügyelőhelyettes hozzászólását nem közöljük.

6 A kihagyott részben a felszólaló a központból küldött szervezők földműves és értelmiség-ellenességéről beszélt.

7 Az MNSZ szélsőbalos politikusai a marosvásárhelyi intézőbizottsági ülés előtt és után (demagóg módon) azzal riogattak, hogy ha a Groza-kormány megbukik, a „román reakció a magyarságot kidobja erről a földről”, vagyis –akárcsak a csehszlovákiai magyarság tömegei– 40 kilós csomaggal kénytelenek elmenekülni a szülőföldjükről.

8 Nagy-Britannia, Egyesült Államok, Szovjetunió.

hajtották a marhát, ha azt mondtuk volna, hogy csalás van a dologban, még talán fel is kötöttek volna, s ma mégis kiderült, hogy egy nagy csalás volt.⁹ S elhordták egyebünket is. Ami a Feketeügyön egyszer lefelé megy, abból a szél se hoz vissza semmit. Ennyit akartam mondani, ha nem mondtam igazat, dobjanak ki innen a Testvérek, hogy szakadjon meg a nyakam.

Kovács Sándor sepsiszentkirályi lelkész: Nem akartam ugyan szólni, de felhasználom az alkalmat. Azokat az okokat, amelyek az egység kialakulását és az összemunkálást lehetetlenné tették, éjfélleg sorolhatnók fel, Mind valamennyi kellőképpen indokolja a magyarság széles tömegeinek bizalmatlanságát az MNSZ vezetőségével szemben. Nem Marosvásárhely óta, hanem kezdettől fogva hibás az MNSZ iránya. Abból a hamis feltevésből indult ki ez az irány, hogy a régi vezetők, hivatalnokok, egytől-egyig ellenségei a magyarságnak. Én ennek ellenére mégis tevékeny részt vettem a MNSZ munkájában, mert reméltem, hogy előbb-utóbb sikerülni fog valami változást érni el. Most érkezett el az az idő, amikor úgy látszik fenn is érzik, mi is érezzük, hogy valamit tenni kell. Tenni kell valami olyasmit, ami biztosítsa minden magyarnak, demokratának, szociáldemokratának és kommunistának egyaránt, egyetlen egységbe való összefogását. Mondjuk tehát ki a határozatilag először azt, hogy az egybegyűltek s a tiltakozásukat bejelentő távolmaradók mindannyian szükségesnek tartják a magyarságnak egyetlen politikai szervezetbe való tömörítését. Másodszor azt, hogy erre legjobbnak az MNSZ kereteit találják. Harmadszor azt, hogy az MNSZ csak úgy tud megfelelni annak a feladatnak, hogy minden társadalmi réteget egyetlen politikai szervezetbe tömörítsen, ha az MNSZ jelenlegi vezetősége azonnal és fenntartás nélkül lemond s helyét olyan magyaroknak adja át, akik bírják a nép bizalmát. Amíg ez nem történik meg, addig az MNSZ újjászervezése nem fog sikerülni és az eredmény az lesz, hogy fog majd lenni egy MNSZ magyar nép nélkül és magyar népi szövetség nélkül. [...] ¹⁰

Konsza Samu dr.: A központi vezetőség utasítására megküldött meghívó szerint az értekezlet tárgya: A magyar egység biztosítása az MNSZ kereteiben és ennek megfelelően a megyei vezetőség kiszélesítése az elnökség munkatársakkal való kiegészítése formájában. Már most ez az értekezlet a magyar egység biztosítását úgy látja elérhetőnek, ha a jelenlegi vezetőség lemond és az MNSZ újjászerveződik, alulról. Ehhez a határozathozatalhoz ennek az értekezletnek joga van. [...] ¹¹

Szász Imre megmagyarázni kívánja, azok kedvéért, akik akkoriban távol voltak itthonról, hogy hogyan választották a MNSZ jelenlegi központi vezetőségét. Innen a lakosság egy jó része elmenekült. Civil gárdák törtek be.¹² Demokratikus választásokról abban az időben szó sem lehetett. Már működött akkoriban Brassóban a MADOSZ. Ők adtak nekünk segítséget. Kikapították szervezeteiket a falukban. Hogyan? Kiküldöttjei jöttek a megye székhelyére, megnézni, hogy kikkel lehet valamit kezdeni és aztán – a már megszervezett Kommunista Párttal karöltve – ezekkel indultunk ki a falukba. Olyan nehéz körülmények között ez látszott az egyetlen lehetséges szervezési módnak. Az ilyen módon megválasztott szervezetek kiküldöttjei választottak azután központi vezetőséget, vagy újra választották a régit. Így kezdődött. Hogy erről sokan nem tudnak, annak egész egyszerűen az az oka, hogy amikor ezek a dolgok történtek, nem voltak itthon.

9 Utalás arra, hogy 1944 őszén, amikor visszatért a román közigazgatás, Háromszéken tömegével szedték össze a szarvasmarhákat, azzal az indokkal, hogy a szovjet hadseregnek kell. Később kiderült, hogy az esetek jó részében a román begyűjtők „saját zsebre dolgoztak”.

10 A kihagyott rész Somogyi Endre, Boér János, Ürmösi Gyula, Nagy Lajos, Széplaki Károly, Vajda Gáspár hozzászólását, illetve vitáit tartalmazza.

11 Szabédi László hozzászólását nem közöljük.

12 Utalás az 1944 szeptember-októberében Háromszék és Csík vármegyékben gyilkoló, fosztogató félkatonai önkéntes alakulatra, a Gavril Olteanu-vezette Maniu gárdára.

Gaudi József megyefőnök közbekiált: Tulajdonképpen miért mondjon le a központi vezetőség?

Benedek István központi oktató: A központ védelmében kívánok egy néhány szót mondani. Mintegy brassai jött-ment szólalok most fel. Csupán annyi a kívánságom, hogy azok, akik azt mondják: mondjon le a központi vezetőség, azt is mondják meg: miért. Tudniok kell, hogy az MNSZ nem 1945-ben alakult. Jelenlegi vezetői tortúrákon mentek keresztül, embertelenül szenvedtek, hogy mi most itt lehessünk. Utólag könnyű kritizálni, de az MNSZ komoly munkát végzett a múltban. Felsorakoztatja Benedek a szárazajtai gyilkosságokat, a légerek szenvedéseit.

Nagy András: A MADOSZ 1934-ben jött létre, mert azoknak, akik aztán a MADOSZ-t megalakították nem volt helyük a Magyar Pártban. Magyartalansággal vádolják a volt MADOSZ-istákat? Hiszen a románok internálták őket, vajon miért? Mert nagyon románok voltak? Nem azért, hanem azért, mert nagy magyarok voltak. Amikor 1944-ben a MADOSZ felvette az MNSZ nevet, ezt azért tette, mert a magyar nép politikai egységét kívánta megcsinálni. Erre szükség is van. Az igaz, hogy történtek hibák. Ott van pl. a marosvásárhelyi kiáltvány dolga. Meg kellett volna kérdezni a népet. [...] ¹³

Szász Imre: Igaz, lépten-nyomon tapasztaljuk, a vezetőség nem bírja a nép bizalmát, de miért? Itt vannak pl. az incadrálások. ¹⁴ Amikor az incadrálások első ízben elmaradtak, embereink sem voltak, akiket incadráltassunk. Az orosz közigazgatás megszűnte ¹⁵ után Groza kapott megbízást Sztálintól a közigazgatás átvételére. Az egyes posztokon levő képesítetlen embereket kitétek a helyébe románokat tettek. Egy másik ok, a földreform. Helybeli elemek éket vertek a székelyek közé. A szegény már a kisgazdát is fasisztának kívánta, hogy elvehető legyen annak a földje. Ilyen okok miatt és nem a maga hibájából vesztette el az MNSZ a nép bizalmát. [...] ¹⁶

Az értekezlet újra való megnyitása után Szász felkérésére Horváth Miklós orvos, városi elnök felolvassa a határozati javaslat szövegét:

1.) Az 1946. évi január hó 20-án megtartott értekezlet a romániai magyar nép egységének biztosítását létfenntartó fontosságúnak tartja és vallja, hogy ezen egység munkálása érdekében a magyarság minden társadalmi és politikai rétegének össze kell fognia.

2.) Szervezetileg ezen egység biztosítását az MNSZ keretein belül látja legcélszerűbbnek.

3.) Tekintettel azonban arra, hogy az MNSZ jelenlegi vezetősége nem bírja a magyarság összességének bizalmát, az értekezlet szükségesnek látja, hogy úgy a központi, mint a vidéki szervezetek vezetőségei tiszta és demokratikus választások alapján haladéktalanul átszerveztessenek, illetve a körülményekhez képest kibővíttessenek. [...] ¹⁷

Az értekezlet közfelkiáltással teszi magáévá a határozati javaslatot, melyet ennek alapján az elnöklő Szász Imre egyhangúlag elfogadottnak nyilvánít, és az értekezletet berekeszti.

Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Szabédi Emlékháza, Szabédi László-hagyaték, sz. n. gépelt kézirat.

13 Kihagytuk a Maksai (?) hozzászólását.

14 Inkadrálás: fizetési állományba sorolás.

15 A szovjet katonai közigazgatás 1945. március 13-án, a román közigazgatás visszatérével szűnik meg Észak-Erdélyben.

16 Dr. Fogolyán Miklós, Kovács Gyula és Straff Gyula hozzászólását kihagytuk.

17 A kihagyott részben Horváth Miklós ismerteti Kurkó Gyárfás egyik cikkét.